Ф 403-69

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Криворізький фаховий коледж
Національного університету «Київський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник начальника коледжу
з навчально-методичної роботи
_____ Галина ДАНИЛІНА
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)
«31» 08 2026 р.

# МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
# ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з навчальної дисципліни «Фінанси»
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності D3 Менеджмент
(код та назва спеціальності)

освітнього ступеня бакалавр

Кривий Ріг
2026

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів освіти денної форми навчання з навчальної дисципліни «Фінанси»,
(назва навчальної дисципліни)

складені на основі навчальної програми, затвердженої «31» 08 2026 р.
та навчального плану НБ(П)-03.05.02-043/25,
затвердженого «09» 06 2025 р.

Укладач: викладач, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Смирнова Надія Вікторівна
посада, наук..ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи обговорено на засіданні циклової комісії менеджменту, логістики та транспортної інфраструктури
(повна назва циклової комісії)

Протокол № 13
від «26» 08 2026 р.
Голова циклової комісії
(підпис) Надія СМИРНОВА
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ПОГОДЖЕНО
Завідувач
навчально-методичного кабінету
(підпис) Марина КОЛЬЧАК
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)
«27» 08 2026 р.

## 1 Пояснювальна записка

Із становленням змішаних економічних відносин в Україні важливого значення набуває опанування здобувачами вищої освіти знань з фінансів, яка є функціональною економічною дисципліною, оскільки охоплює всі ключові розділи прикладної економіки, організації і ефективності господарювання на мікро- та макрорівнях, дає необхідну сукупність теоретичних і практичних знань щодо розподілу і перерозподілу ВВП.

Саме на це орієнтовані дані методичні вказівки, розроблені для самостійного вивчення навчальної дисципліни «Фінанси» здобувачами вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент.

Фінанси, як певна галузь знань науки і навчальний курс базується на пізнанні та свідомому використанні економічних законів і закономірностей функціонування і розвитку економічних систем. Цей предмет пізнання за змістом складають: фінансові категорії, теорія і практика формування бюджетів, розподіл і перерозподіл ВВП, фінансове планування, розподіл фінансових ресурсів на міжнародному рівні.

Методичні вказівки мають сприяти глибокому засвоєнню здобувачами вищої освіти положень і проблем курсу «Фінанси», орієнтуючи їх на самостійне вивчення окремих питань.

## 2 Загальні методичні вказівки

Самостійна роботи з навчальної дисципліни «Фінанси» спрямована на розширення знань здобувачів вищої освіти стосовно проблемних питань щодо формування бюджетів та розподілу і перерозподілу ВВП на національному і міжнародному рівнях, формування економічного мислення, розширення світогляду.

Виконання вказаних у даних методичних вказівках завдань передбачає самостійне їх вивчення здобувачами вищої освіти, керуючись рекомендованими літературними джерелами.

## 3 Орієнтований тематичний план з тем, які винесені на самостійну роботу

| № розділу, теми | Назва розділу і теми | Кількість годин на самостійну роботу |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 7 |
| 5 семестр | | |
| Розділ №1. «Вступ до фінансів» | | |
| 1.1 | Суть і функції фінансів | 5 |
| 1.2 | Фінансова система | 5 |
| 1.3 | Фінансова політика і фінансовий механізм | 5 |
| | Всього за розділом №1 | 15 |
| Розділ №2. «Фінансова система» | | |
| 2.1 | Фінанси господарських суб'єктів | 2 |
| 2.2 | Державні фінанси | 6 |
| 2.3 | Податки і податкова система | 6 |
| 2.4 | Бюджет і бюджетна система | 4 |
| 2.5 | Доходи і видатки державного бюджету | 4 |
| 2.6 | Місцеві фінанси | 2 |
| 2.7 | Державні цільові фонди | 6 |
| 2.8 | Державний кредит і державний борг | 4 |
| 2.9 | Страхування і страховий ринок | 2 |
| 2.10 | Фінансовий ринок | 6 |
| | Всього за розділом №2 | 42 |
| Розділ №3. «Міжнародні фінанси» | | |
| 3.1 | Міжнародні фінанси | 6 |
| | Всього за розділом №3 | 6 |
| Всього за 5 семестр | | 63 |
| Всього за навчальною дисципліною | | 63 |

## 4 Методичні вказівки до самостійної роботи

### РОЗДІЛ №1. «ВСТУП ДО ФІНАНСІВ»

### Тема №1.1. «Суть і функції фінансів»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Визначте головні передумови виникнення фінансів.
2. Визначте сутність натурального виробництва як основи для виникнення фінансових відносин.
3. Чому товарно-грошові відносини стали каталізатором розвитку фінансів?
4. Охарактеризуйте історичний розвиток терміну «фінанси».
5. Який зміст економічної категорії «фінанси»?
6. Які характерні ознаки категорії «фінанси»?
7. Які функції притаманні фінансам?
8. У чому полягає необхідність перерозподілу коштів за допомогою фінансів?
9. Визначте роль податків у становленні фінансів.
10. Назвіть об’єкти і суб’єкти розподілу фінансів.
11. Що таке «фінансові ресурси» і які найважливіші їхні елементи ви знаєте?
12. Які чинники впливають на обсяги і динаміку фінансових ресурсів?
13. На задоволення яких потреб спрямовуються централізовані і децентралізовані фінансові ресурси?
14. Як вирішується в сучасних умовах проблема залучення альтернативних джерел фінансових ресурсів держави і окремих суб’єктів господарювання?

### Тема №1.2. «Фінансова система»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Що таке «фінансова система» та як вона побудована в Україні?
2. Дайте характеристику особливостей фінансових відносин, що виникають в ланках фінансової системи.
3. Охарактеризуйте елементи фінансової системи і їх взаємозв’язок.

### Тема №1.3. «Фінансова політика і фінансовий механізм»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Що таке «фінансова політика», «фінансова стратегія» та «фінансова тактика»?
2. Які органи державної влади та управління розробляють та реалізують фінансову політику?
3. У яких законодавчих актах знаходить відображення сучасна фінансова політика уряду України?
4. Що таке «фінансовий механізм» і які в нього складові елементи?
5. Назвіть методи фінансового забезпечення та вкажіть сфери застосування кожного з них.
6. Що входить до складу фінансових важелів, яке місце вони займають у фінансовому механізмі?
7. Яку роль відіграють фінансові стимули у фінансовому механізмі? Наведіть приклади.
8. В чому полягає стратегічне управління фінансами і які органи державної та виконавчої влади його здійснюють?
9. В чому суть оперативного управління фінансами?
10. На яких принципах засновується фінансове планування?
11. Що таке «фінансовий контроль» і які принципи його проведення?
12. Дайте характеристику видам, формам і методам фінансового контролю

## РОЗДІЛ №2. «ФІНАНСОВА СИСТЕМА»

### Тема №2.1. «Фінанси господарських суб'єктів»

(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)

**Питання для самоконтролю:**

1. Назвати види грошових відносин, які виникають у суб'єктів господарювання в процесі здійснення їх виробничо-фінансової діяльності.
2. Дайте визначення фінансам суб'єктів господарювання.
3. Які функції виконують фінанси підприємств?
4. Розкрийте сутність фінансових ресурсів підприємств.
5. Дайте визначення та розкрити структуру власних фінансових ресурсів підприємств.
6. Дайте визначення та розкрити структуру позичених фінансових ресурсів підприємств.
7. Розкрийте сутність фінансового результату діяльності підприємства.
8. Дайте визначення виручці від реалізації продукції.
9. Які складові включає виробнича собівартість продукції?
10. Дайте визначення прибутку підприємства.
11. Дайте визначення фінансів домогосподарств.
12. Охарактеризуйте види та складові доходів домогосподарств.
13. Розкрийте напрями та складові витрат домогосподарств

### Тема №2.2. «Державні фінанси»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Визначте основні принципи побудови бюджетної системи України та порівняйте їх із принципами бюджетних систем інших країн.
2. Охарактеризуйте основні стадії бюджетного процесу та проаналізуйте їх значення для ефективного управління державними фінансами.
3. Опишіть структуру доходів та видатків державного бюджету України та порівняйте їх пропорції за останні роки.
4. Визначте причини виникнення дефіциту бюджету та розгляньте можливі способи його фінансування.
5. Дослідить механізми формування бюджетного плану в Україні та охарактеризуйте ключові проблеми бюджетного планування.
6. Проаналізуйте, як оцінюється ефективність використання бюджетних коштів та які показники при цьому застосовуються.
7. Розгляньте роль бюджетної політики у формуванні економічного розвитку країни.
8. Охарактеризуйте сутність програмно-цільового методу бюджетування та наведіть приклади його застосування в Україні.
9. Дослідіть особливості формування місцевих бюджетів та їх взаємозв'язок з державним бюджетом.
10. Проаналізуйте основні аспекти фіскальної децентралізації та її вплив на соціально-економічний розвиток регіонів.

### Тема №2.3. «Податки і податкова система»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Яку роль відіграють податки у фінансовому механізмі держави?
2. Назвіть основні принципи оподаткування, сформульовані А. Смітом.
3. Яка сутність податків, функції та основна класифікація?
4. Які виділяються елементи системи оподаткування?
5. В чому полягає сутність податкової політики держави?
6. Назвіть види прямих податків та механізм їх сплати.

7. У чому полягають сутність, переваги і недоліки непрямого оподаткування?
8. Які податки і збори належать до загальнодержавних, а які до місцевих?
9. Які види платежів за ресурси встановлені в Україні?
10. Яка роль місцевих податків у наповненні місцевих бюджетів?.
11. Назвіть майнові податки у складі вітчизняної системи оподаткування.

**Тема №2.4. «Бюджет і бюджетна система»**

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Назвіть складові державних фінансів.
2. Яка сутність та призначення бюджету держави?
3. Які відносини відображає бюджет, як економічна категорія?
4. Що таке «бюджетна система» і які ланки входять до складу бюджетної системи України?
5. На яких принципах засновується бюджетний устрій України?
6. Які бюджети згідно чинного законодавства, входять до складу місцевих?
7. Назвіть основні групи доходів та видатків місцевих бюджетів України.
8. Які відносини між бюджетами різних рівнів та видів.
9. У чому полягає сутність бюджетного профіциту?
10. Розкрийте сутність і визначте причини існування бюджетного дефіциту.
11. Охарактеризуйте основні джерела покриття бюджетного дефіциту.
12. Наведіть класифікації державних позик за різними критеріями.

**Тема №2.5. «Доходи і видатки державного бюджету»**

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Що таке бюджетний дефіцит?
2. Які основні причини виникнення бюджетного дефіциту?
3. Чим відрізняється структурний дефіцит від циклічного?
4. Які існують основні джерела фінансування бюджетного дефіциту?
5.. Як державні запозичення допомагають покривати бюджетний дефіцит?
6. Які макроекономічні наслідки може мати надмірний дефіцит бюджету?
7. Чим відрізняється зовнішній і внутрішній борг держави?
8. Які ризики виникають при фінансуванні дефіциту за рахунок емісії грошей?
9. Як бюджетний дефіцит впливає на рівень інфляції?
10. Які наслідки може мати хронічний бюджетний дефіцит для держави?
11. Які основні методи скорочення бюджетного дефіциту?
12. Як бюджетний дефіцит впливає на інвестиційну привабливість країни?
13. Які позитивні ефекти може мати помірний бюджетний дефіцит?
14. Як бюджетний дефіцит пов'язаний із рівнем державного боргу?
15. Чи може бюджетний дефіцит сприяти економічному зростанню?

**Тема №2.6. «Місцеві фінанси»**

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Що таке місцеві фінанси, які їх основні функції?
2. Які основні джерела доходів місцевих бюджетів?
3. Які види видатків фінансуються з місцевих бюджетів?
4. Що таке міжбюджетні відносини та які механізми їх регулювання?
5. Як здійснюється розподіл податкових надходжень між державним і місцевими бюджетами?
6. Що таке фінансова децентралізація і які її основні переваги?
7. Як місцеві громади можуть залучати додаткові фінансові ресурси?
8. Які податки належать до місцевих, і як вони формують бюджети громад?

9. Що таке субвенції та як вони розподіляються між громадами?
10. Яка роль місцевих фінансів у забезпеченні сталого розвитку?
11. Як гранти можуть сприяти фінансуванню місцевих проєктів?
12. Які основні проблеми фінансування місцевого самоврядування в Україні?
13. Як міжнародний досвід може допомогти реформуванню місцевих фінансів в Україні?
14. Які показники оцінюють ефективність використання місцевих фінансів?
15. Як фінансова децентралізація впливає на добробут населення?

### Тема №2.7. «Державні цільові фонди»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Що таке фонди фінансових ресурсів цільового призначення? Які їх основні ознаки?
2. Як класифікуються цільові фонди за функціональним призначенням та джерелами формування?
3. Якими є головні функції Пенсійного фонду України?
4. Назвіть основні джерела надходжень до Пенсійного фонду. Яку роль відіграють страхові внески?
5. Які види соціального страхування покриваються відповідними фондами в Україні?
6. У чому полягає економічна та соціальна роль фондів соціального страхування для населення?
7. Що таке екологічні фонди і з якою метою вони створюються?
8. Які є основні джерела фінансування екологічних фондів в Україні?
9. Як екологічні фонди сприяють досягненню цілей сталого розвитку? Наведіть приклади.
10. Які проблеми існують у сфері управління фондами цільового призначення в Україні та які можливі шляхи їх вирішення?

### Тема №2.8. «Державний кредит і державний борг»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Що таке державний кредит, і які його основні функції?
2. Які форми державного кредиту існують і які з них використовуються в Україні?
3. Як структура державного боргу впливає на економічну стабільність країни?
4. Які основні інструменти ринку державних цінних паперів?
5. Які джерела фінансування є для покриття дефіциту державного бюджету?
6. Як держава може управляти своїм боргом, аби не допустити економічної кризи?
7. Які наслідки можуть виникнути внаслідок надмірного зростання державного боргу?
8. Що таке управління державним боргом, і як це впливає на бюджет країни?
9. Які чинники визначають ефективність ринку державних цінних паперів?
10. Який вплив має зовнішній борг на економіку держави?
11. Які переваги і недоліки внутрішнього боргу для економіки України?
12. Як державний борг України порівнюється з боргами інших країн?
13. Які державні запозичення можуть бути ефективними для розвитку економіки країни?
14. Як зовнішні позики впливають на курс національної валюти?
15. Які основні ризики існують на ринку державних цінних паперів?
16. Як управління державним боргом пов'язано зі сталим економічним розвитком?
17. Які заходи можуть знижувати ризики, пов'язані з високим рівнем державного боргу?
18. Як державний борг може вплинути на фінансову політику країни?
19. Як інвестори оцінюють надійність державних цінних паперів?
20. Які чинники необхідно враховувати при формуванні стратегії державного кредитування?

### Тема №2.9. «Страхування і страховий ринок»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. У чому полягає сутність поняття страхування?
2. Які класифікаційні ознаки страхування?
3. Назвіть учасників страхового ринку.
4. Розкрийте зміст функцій страхування.
5. Якою є організаційна структура страхового ринку України?
6. У чому полягають особливості функціонування страхових компаній?
7. Перерахуйте основні організаційні форми страхового фонду.
8. На основі яких нормативних актів здійснюється державне регулювання страхової діяльності?
9. Назвіть основні види обов'язкового страхування в Україні.
10. Визначте особливості страхування життя.
11. Що є об'єктами майнового страхування?
12. У чому полягає сутність поняття «визначення страхування відповідальності»?
13. Розкрийте механізм здійснення співстрахування.
14. Які специфічні функції виконують перестраховики?
15. Якими чинниками забезпечується фінансова надійність страховика?

### Тема №2.10. «Фінансовий ринок»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Розкрийте сутність фінансового ринку, його об'єкти і суб'єкти.
2. Назвіть та розкрийте функції фінансового ринку.
3. За якими ознаками класифікують фінансові ринки?
4. Чим відрізняється сегментований фінансовий ринок від інтегрованого?
5. На які категорії поділяють фінансові інструменти?
6. Перерахуйте основні функції ринку капіталів.
7. Перерахуйте основні функції ринку грошей.
8. Розкрийте функції ринку цінних паперів.
9. Розкрийте функції валютного ринку.
10. Розкрийте функції ринку нерухомості.
11. Розкрийте функції ринку дорогоцінних металів і каменів.
12. Розкрийте функції страхового ринку.
13. Розкрийте функції кредитного ринку.

## РОЗДІЛ №3. «МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ»

### Тема №3.1. «Міжнародні фінанси»

(1, 2, 3, 4, 5, 6)

**Питання для самоконтролю:**

1. Яка об'єктивна основа становлення та розвитку міжнародних фінансів?
2. Які характерні риси міжнародних фінансів?
3. Що таке міжнародна економічна інтеграція?
4. Що означає глобалізація економічних зв'язків?
5. За якими напрямами можуть бути згруповані міжнародні фінансові відносини?
6. Які існують міжнародні фінансові організації та міжнародні фінансові інституції?
7. В чому призначення міжнародного фінансового ринку?
8. Які складові міжнародного фінансового ринку?
9. Що таке євровалютний ринок?
10. Хто є головними одержувачами міжнародних фінансових ресурсів?
11. Які сегменти міжнародного ринку позичкових капіталів?

## 5 Рекомендовані навчально-методичні матеріали

1. Гаврилко П.П., Пітюлич М.М., Колодійчук А.В., Підлипна Р.П., Огородник В.О., Індус К.П., Югас Е.Ф. Фінанси: підручник. – Львів: СПДФО Омельченко В.Г., 2025. – 192 с.

2. Лютий І.О., Боринець С.Я., Варналій З.С. та ін. Фінанси. Підручник: 2-ге вид., доп. та перероб. / за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. – Київ: 2023. – 716 с.

3. Стеценко С.П. та ін.. Фінанси: навчальний посібник. – Київ: КНУБА, 2024. – 192 с.

4. Стойко О.Я., Дема Д.І. Фінанси: підручник / за ред. О.Я. Стойка. 2-ге вид. перероб. і доп. Житомир: Поліський університет, 2024. – 317 с.

5. Фінанси: підруч. / за ред. д.е.н., проф. А.І. Крисоватого. –Тернопіль: Університетська думка, 2024. – 632 с.

6. Чебанова Т.Є. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. – Одеса: ОНМУ, 2025. – 211 с.

7. Смирнова Н.В. Соціальна складова виробництва у контексті еволюційної трансформації фінансово-економічних відносин. *Економічний простір: Збірник наукових праць.* 2023. №184. С. 9-12. (0,4 д.а.) – Index Copernicus, Google Scholar
URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1224/1179